

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alapkutatási és szakmódszertani periodika

H. Orlóci Edit: A cirkuszi számzsánerek 7. rész Schleuderbrett (ugródeszka) / 2.

Mint cikkem bevezető részében¹ jeleztem, az alább következő írás a nagy ugródeszkacsoportok magyar cirkusztörténeti vonatkozásainak legfontosabb mozzanatait fogja vázolni, természetesen a teljesség igénye nélkül, csak a forrásoknak már feldolgozott hányadára hivatkozva.

A legalapvetőbb munkákból kiindulva: a nemzetközileg sok szempontból meghatározónak tartott német szakirodalom szerint az ugródeszka első színpadi megjelenése (1903) a német Wotpert csoport nevéhez köthető². Ugyanez a kislexikon a későbbi időszakból a magyarok közül a 7 Faludyt, Morvait³, a 6 Szallayt golyóval [helyesen: Sallai], valamint a 9 Váradyt említi meg.

Az 1968-ban elhunyt francia szerző, Henry Thétard néhány ugródeszkacsoport nevének felsorolása után azt írja, hogy ő személy szerint a pálmát két magyar számnak ítéli oda: Faludy és Madgyar, akiktől a látványos négyembert (szaltó hármaskolonira) emeli ki⁴.

Az angol Speaight csak két balkáni csoportot említ név szerint, ill. az elefántsámok kiemelkedő trükkjeként írja le Richterék produkcióját: elefánt nyomja a deszkát, az obermann pedig egy másik ormányos fejére (vagy akár az állat fején álló untermann vállára) érkezik⁵.

A magyarországi forrásokra áttérve, az első világháborút megelőző időszakból mindenképpen fel kell hívni a figyelmet két fontos dokumentum információira, a tíznaponta Budapesten megjelenő Internationale Artisten Revue c. szakmai újságnak két képes offertjére.

A 797-es szám (1914. március 10.) címlapján magyar kosztümben látható az öt fős Great Faludy-Troupe (<http://shp.hu/hpc/userfiles/mcteka/faludy.jpg>), a kísérő szövegben pedig felsorolnak jelentős abszolváltszerződéseket (jószerivel csak varieték), ill. közlik az 1914-es szezon játszóhelyét (Grand Circus Schmidt). Ha értelmezni kell az egyik kiemelt reklámszövegüket, mely szerint ők az egyedüli létező magyar akrobata csoport, akkor minden bizonnyal a stilizált kosztümre (és nyilván magyaros zenére) kell gondolnunk, hiszen ugródeszka szám rajtuk kívül is működött már ebben az időszakban.

Két hónappal korábban ugyanis, a 791-es lapszám hirdetési rovata közre adta az akkoriban a Steinhardt Mulatóban dolgozó „Troupe Edmondo Schleuder Brett Akrobaten” képét (<http://shp.hu/hpc/userfiles/mcteka/edmondo.jpg>), akik szerződéseiket garantáltan a nyíllal jelzett trükkök (pl. piruett, váltó, dupla szaltó) bemutatásával vállalták. A menedzser személye jelzi, hogy ők lesznek majd a Thétard által emlegetett „Madgyar”, ill. más külföldi szerződések alkalmával the Great Hungarian Troup, itthon pedig a szakmai közvélekedésben jól ismert Göndör csoport (Göndör Ferenc a Fővárosi Nagycirkusznak is bérlője volt egészen az államosításig).

Ezek a nagy csoportok vélhetőleg a két világháború között is folyamatosan, éspedig többek között kiváló nyugati üzleteknél dolgoztak (l. pl. a fenti Thetard-idézetet). Losonczy György honlapján⁶ a Faludy csoport fényképe és több szerződésük is megtekinthetők. Ezeket a nagy produkciókat természetesen számon tartja a szakmai emlékezet, és a továbbiakat illetően is bátran kell támaszkodni az orális archívumra.

A XX. század második felének ugródeszka csoportjaira vonatkozóan gyakorlatilag ugyanazokat a produkciókat sorolta fel valamennyi adatközlő⁷, csak más-más helyi érteken, más-más hangsúlyokkal. Ezek ABC-sorrendben a következők: Faludi, Halassy, Hortobágyi, Lorch, Lukács, Szabó, Urbán és Váradi csoport.

A levéltári iratanyag részleteinek tárgyalását cikksorozatomban befejező részében fogom számba venni, itt most a Fővárosi Nagycirkuszban szereplő magyar nemzetiségű ugródeszka csoportok előfordulásait adom meg táblázatos formában, két lelőhely anyagaiból: 1.) az OSZK Színháztörténeti Tárának meglehetősen esetleges szemelvényeként⁸; 2.) az FNC 1971 – 2000 közötti dokumentációja⁹ alapján.

1.

1950	Köszöntünk Budapest	Hortobágyi csoport ugródeszka akrobaták
1950	Szeptemberi műsor	Hortobágyi ugrócsoport ¹⁰
?1951?	Vidám tavaszi műsor	8 Hortobágyi ugródeszka akrobaták
?1952?	Helyet a nőknek!	7 Szabó ugródeszka akrobaták
?1952?	Artista olimpia	7 Lukács ugró akrobaták
?1953?	A siker jegyében	Hortobágyi ugró akrobata csoport
?1956?	Cirkusz csillagai	Hortobágyi-csoport Európa leghíresebb ugródeszka akrobatái
1961	Nemzetközi randevú	8 Hortobágyi ugródeszka akrobaták
1962	Cirkusz revü	7 Lukács ugrócsoport
1964	Holland Nagycirkusz	Magyar ugródeszka-csoport

2.

1971 0114-0321	Gála műsor	10 Váradi ugródeszka akrobaták
1974 1002-1110	Újra itthon	7 Kalocsai ugródeszka

1975 1222-19760314	Gála 76	Marosi ugrócsoport
1977 1119-20	Apolló Vizicirkusz	Hungária csoport ugródeszka
1979 1220-19800316	Szupercirkusz	7 Hungária ugródeszka (1228-ig)
1980 1219-19810301	Jubileumi gálaműsor	8 Marosi
1983 1215-19840325	Gála 83	9 Váradi ugródeszka
1988 03180529	Újra itthon	10 Kisfaludi ugródeszka
1991 0329-0825	Cirkuszparádé	Halassy csoport 0505-ig
1991 1122-19920105	Centenárium gála	Tokaji csoport ugródeszka akrobaták
1992 1120-19930113	Nálunk már szilveszter	Lukács ugrócsoport
1993 0326-0822	Sztárok a porondon	Halassy ¹¹
1994 0415-0828	Cirkusz a javából!..	Kisfaludy csoport
1996 0405-0825	Ez aztán cirkusz!	Sallai jr. ugródeszka-golyó
1997 0124-0316	Magyar gála	Kisfaludy
1998 0410-0830	Olasz Szupercirkusz Embell Riva	Jumping Boys ugródeszka csoport
1998 1016-19990103	Parádé a porondon	Dilingers ugródeszka akrobaták
1999 0115-0321	Vadnyugati cirkusz	Jumping Boys verekedés és ugródeszka

A táblázatban szereplők között a Kisfaludi csoport volt az utolsó nagy renoméval rendelkező, hosszú életű szám¹², a Sallai jr. csoport az ezredfordulón a Ringling középső ringjében dolgozott ugyan, ám néhány év után feloszlott, hasonlóan az artistaiskolásokból álló Jumping Boys-hoz és Dilingershez is. Az Artistaképző és a MACIVA-Stúdió közös neveléseként kikerült Magyar, ill. Hungáriai csoport a 2008/2009-es években dolgozott, mely produkció az interneten is megtekinthető¹³.

¹http://www.epa.hu/01400/01461/00014/EPA-01461_2011_4_horloci.htm

²*Unterhaltungskunst A-Z* Henschelverlag Berlin 1975

³A házaspár kideszszakzámmal dolgozott az 1950-es évektől kezdődően.

4Henry Thétard: *La merveilleuse Histoire du Cirque Julliard* 1978. 321. o.

5George Speaight: *A History of the Circus* London 1980. 177-178. o.

6

<http://www.facebook.com/faludy#!/photo.php?fbid=129562783757206&set=a.129562580423893.14179.126243564089128&type=3&theater>

7Karsai Antal (1928), Nánási Ottó (1924), Orlóczy Béla (1923), Picard Ferenc (1935), Szabady Béla (1942) és még sokan mások.

8A teljességnek megközelítő igénye nélkül. Az összes katalógust átnéztem ugyan, ám a dokumentumok között alig akadt egy-egy műsorfüzet, legnagyobbbrészt csupán a szöveges plakátok kiemelt számairól van itt szó.

9Az 1971-ben megnyílt új FNC titkárnője, Loncika kezdte el vezetni azokat a nagy kockás füzeteket, amelyekben feltüntették valamennyi műsor első és utolsó előadásának dátumát, az előadások számát, az artistaprodukciónkat (a nemzetiséget is jelezve), a látogatók számát és további egy-két jellemzőt.

10 Grafikai plakát

11 Halassy Mátyás, Mogyorósi Ella, Stift Gábor, Jobbágy Zoltán, Russnák Róbert, Akács Tamás, Józsa Gábor, Schinkasek András

12L. pl. az 1990-es Krone előadásról készült archív felvétel:

<http://www.facebook.com/faludy#!/photo.php?v=1561486032612&set=vb.126243564089128&type=2&theater>

13 http://www.youtube.com/watch?v=42BOUW_oVyo

megjelenik minden negyedévben